

WSTĘP

Zgodnie z koncepcją Daniela Hallina i Paolo Manciniego, przedstawioną w pracy *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics* (Cambridge 2004), media masowe w krajach południa Europy mieszczą się w modelu spolaryzowanego pluralizmu. Model ten w opinii obu autorów posiada cztery charakterystyczne cechy. Po pierwsze, odznacza się niskim poziomem czytelnictwa dzienników i gazet, adresowanych głównie do elit społecznych. Po drugie, instytucje państwowe mają duże możliwości kontrolowania mediów masowych, gdyż występują wobec nich w roli właściciela, regulatora i podmiotu finansującego. Po trzecie, w modelu południowoeuropejskim mamy do czynienia z wysokim stopniem pararelizmu politycznego, czyli silnym powiązaniem działalności mediów z partiami politycznymi. Po czwarte, profesjonalizm dziennikarzy pozostawia wiele do życzenia, jako że związki mediów z elitą władzy mają wpływ na obiektywizm dziennikarskich relacji i wypowiedzi, co idzie w parze z instrumentalnym wykorzystywaniem prasy, radia czy telewizji.

Koncepcja Hallina i Manciniego jest więc bardzo krytyczna wobec mediów masowych w państwach południowej Europy. Powstała jednak w oparciu o analizę funkcjonowania systemów medialnych krajów kapitalistycznych o ustabilizowanej demokracji, takich jak Francja, Hiszpania, Portugalia czy Grecja. Rodzi się zatem pytanie, czy model spolaryzowanego pluralizmu odnosi się do krajów postkomunistycznych tej części Europy.

Niniejsza praca zbiorowa może posłużyć do próby odpowiedzi na to pytanie. Tworzą ją bowiem w większości artykuły i szkice opisujące systemy medialne krajów bałkańskich, a więc krajów wyrosłych w kręgu kultury i cywilizacji południa Europy. Bałkany są tym ciekawszym obszarem weryfikacji teorii Hallina i Manciniego, gdyż tutejsze media masowe zmieniały się zarówno pod wpływem przemian ustrojowych (Bułgaria, Albania), jak i połączenia tych przeobrażeń z rozpadem państwowości (kraje byłej Jugosławii). Osobliwy konglomerat czynników przekształcających i budujących nowy ład medialny w tych państwach zwiększa zatem atrakcyjność analizy komparatystycznej, do której powinna zachęcać lektura zawartych w zbiorze opracowań.

Tom, który oddajemy w ręce Czytelników, jest przy tym wyrazem przekonania, że systemowe rozpatrywanie funkcjonowania mediów masowych pozwala lepiej zrozumieć prawidłowości i determinanty działalności prasy, radia, telewizji czy internetu. Wskazuje również na bogactwo relacji łączących media masowe ze sobą i z elementami ich otoczenia, takimi jak instytucje kontrolne, agencje reklamowe, agencje informacyjne czy stowarzyszenia dziennikarskie.

Z tego właśnie powodu w omawianym zbiorze świadomie przyjęto redakcyjne założenie, że publikacje ukazujące poszczególne systemy

medialne powinny posiadać schemat prowadzonych rozważań, ujmujący historyczne, polityczne, ekonomiczne czy społeczne uwarunkowania działania mediów, ich strukturalne zróżnicowanie oraz prawne podstawy ich funkcjonowania. Redakcyjnym zabiegiem jest także kończenie każdej publikacji wykazem bibliograficznym, mającym ułatwić zainteresowanym dostęp do źródeł wiedzy o omawianych mediach masowych.

Niniejszy tom otwiera opracowanie **Krzysztofa Krysieniela**, który dokonuje historyczno-politologicznej analizy rozpadu Jugosławii, konstruując w ten sposób społeczno-polityczne tło dla omawiania przemian w mediach masowych krajów powstałych na gruzach państwa Josipa Broz-Tito. Z kolei **Mirosława Wielopolska-Szymura** ukazuje złożoność systemu medialnego Chorwacji, poświęcając szczególną uwagę roli radia i telewizji w tym kraju. Następnie **Katarzyna Kozub-Kulik** przedstawia media masowe Słowenii, akcentując społeczne znaczenie miejscowej prasy. Natomiast **Anna Niezgoda** przybliży strukturę systemu medialnego Serbii, podkreślając wagę jego społeczno-prawnych uwarunkowań. W dalszej części **Michał Kaczmarczyk** kreśli wieloaspektowy obraz mediów masowych w Grecji, wskazując na znaczenie ich historycznych korzeni i tworząc swoisty kontrapunkt dla analizy systemów medialnych pozostałych państw omawianych w tomie. Ostatni artykuł, pióra bułgarskiego medioznawcy **Lubomira Stojkova**, obrazuje skalę trudności, jaką musiały przebyć bułgarskie media, by zerwać z doświadczeniem poprzedniej epoki ustrojowej.

Wydaje się, że omawiany zbiór przynosi zarówno wiele ciekawych, niespotykanych dotychczas w polskiej literaturze naukowej faktów, danych i liczb, a jednocześnie zawiera wiele refleksji, wniosków i konstatacji, pozwalających dostrzec mechanizmy i tendencje występujące w systemach medialnych wybranych krajów bałkańskich. Mamy zatem nadzieję, że nasz zbiór przypadnie do gustu zarówno naukowcom i studentom interesującym się mediami masowymi, jak i zwykłym czytelnikom, złąknionym wiedzy o prasie, radiofonii, telewizji czy internecie w innych krajach.